

ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදය වඩාත් යහපත් පාලන ක්‍රමයක් ලෙස ලෝකයේ පිළිගැනීමට ලක් වී ඇත. ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී පාලනය ජනතා අදහස් නියෝජනය වන, ජනතා සහභාගිත්වය මත සිදු වන පාලන ක්‍රමයක් වීම එයට ප්‍රධාන හේතුවකි. මෙම පරිච්ඡේදයෙන් ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී පාලන ක්‍රමය පිළිබඳ පහත සඳහන් මාතෘකාවලට අදාළ විෂය කරුණු අධ්‍යයනය කිරීමට ඔබට අවස්ථාව ලැබෙනු ඇත.

- ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී පාලනයේ ආරම්භය හා විකාශනය
- ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී පාලනයක අංග ලක්ෂණ
- රාජ්‍යය සහ ආණ්ඩුවේ ස්වභාවය
- ජාතික රාජ්‍යයේ ස්වභාවය එහි ආරම්භය හා විකාශනය
- රාජ්‍යයේ භූමිකාව
- ආණ්ඩුක්‍රමවල ස්වරූප හා ලක්ෂණ
- ආණ්ඩුවේ සංවිධාන ව්‍යුහය හා ක්‍රියාකාරිත්වය
- පුරවැසියා සතු වගකීම්
- පුරවැසියා කෙරෙහි වන වගකීම්
- ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී පාලනයේ සාර්ථකත්වයට අවශ්‍ය අංග
- ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී පාලනයේ වැදගත්කම

ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී පාලනය හැඳින්වීම

ඇත අතීතයේ සිට ම මිනිසා තම අවශ්‍යතා සපුරා ගැනීමේ පහසුව සලකා සාමූහික ව ජීවත් වීමට පුරුදු වී සිටියහ. සමාජය ක්‍රමයෙන් දියුණු වීමත් සමග ජන සමාජයේ යහපැවැත්ම සඳහාත් නීතිය හා සාමය ආරක්ෂා කිරීම සඳහාත් සංවිධානාත්මක පාලන ක්‍රමයක් අවශ්‍ය විය.

ඒ අනුව අතීතයේ පටන් ලෝකයේ විවිධ රාජ්‍යයන් පාලනය කිරීම සඳහා විවිධ පාලන ක්‍රම භාවිත කර ඇත. රාජාණ්ඩු ක්‍රමය, රදළ ආණ්ඩු ක්‍රමය, ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී පාලන ක්‍රමය ඒවාට නිදසුන් ලෙස දැක්වීමට හැකි ය. වර්තමානයේ ශ්‍රී ලංකාව ඇතුළු ලෝකයේ බොහෝ රටවල් ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී පාලන ක්‍රමය තම රටවල පාලනය සඳහා යොදාගෙන ඇත.

“ප්‍රජා” යන්නෙන් අදහස් කරන්නේ ජනතාවයි. “තන්ත්‍රය” යනු පාලන ක්‍රමයයි. “වාදය” යන්නෙන් මතවාදය යන්න අදහස් කෙරේ. මේ අනුව ජනතාව විසින් ඔවුන්ගේ පාලනය සඳහා පවත්වාගෙන යන පාලන ක්‍රමය ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී පාලන ක්‍රමය ලෙස හැඳින්විය හැකි ය.

“ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදය” යන්න හැඳින්වීම සඳහා ඉංග්‍රීසි භාෂාවේ "Democracy" යන වචනය භාවිත කෙරේ. එය ග්‍රීක භාෂාවේ Demos හා Kratos යන වචනවල එකතුවෙන් සෑදී ඇත. Demos යන්නෙන් ජනතාවක් Kratos යන්නෙන් පාලනය යන්නක් අදහස් වේ. මේ අනුව ග්‍රීක භාෂාවේ එම වචනවලින් අදහස් වන්නේ ජනතාවගේ පාලනය යන්නයි. සෘජු ව හෝ වක්‍ර අන්දමින් පාලන කටයුතු සඳහා ජනතාවට සහභාගි වීමට ඉඩ ලැබෙන පාලන ක්‍රමය ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී පාලන ක්‍රමය ලෙස හැඳින්වීමට හැකි ය.

ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී පාලනයේ ආරම්භය හා විකාශනය

ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී පාලන ක්‍රමයේ ඇතැම් ලක්ෂණ ඇත අතීතයේ පටන් පෙරදිග හා අපරදිග රටවල ක්‍රියාත්මක වූ බවට සාක්ෂ්‍ය ඉතිහාසයෙන් හමු වේ.

1.1 රූපය - කාරියට්ඩිස් අංගනය - ඇතැන්ස් ග්‍රීසිය

1.2 රූපය - පාර්නිතන් ඇක්‍රෝපොලිස් ඇතැන්ස් - ග්‍රීසිය

ග්‍රීසියේ “ඇතැන්ස්” පෞර රාජ්‍යයේ පාලන කටයුතු සෘජු ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී ලක්ෂණ පදනම් කර ගෙන සිදු වූ බව සඳහන් වේ. ඇතැන්ස් පෞර රාජ්‍යයේ ප්‍රධාන පාලන ආයතනයක් වූයේ පුරවැසි සභාවයි. පුරවැසි සභාවේ දී පාලන කටයුතු සම්බන්ධයෙන් පුරවැසියන්ගේ කැමැත්ත සෘජු ව ම විමසීමට ලක් කර ඇත. ඒ අනුව පාලනයට සහභාගි වීමට පුරවැසියන් සියලු දෙනාට ම අවස්ථාව ලැබී ඇත. එහෙත් නගර වැසි කාන්තාවන්ට, වහලුන්ට හා විදේශිකයන්ට එයට සහභාගි වීමට අවස්ථාව ලැබී නැත. ඇතැන්ස් නගරයේ පැවති මෙම පාලන ක්‍රමය සෘජු ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී පාලන ක්‍රමය ලෙස හැඳින්වේ. තීන්දු ගැනීමේ ක්‍රියාවලියට සියලු දෙනා ම සම්බන්ධ වීම සෘජු ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදය ලෙස අර්ථ දැක්විය හැකි ය.

ක්‍රි. පූ. 6 වන සියවසේ ඉන්දියාවේ “වජ්ජ” ජනපදයේ සමූහාණ්ඩු පාලන ක්‍රමයක් පැවති බවට ඉතිහාසයෙන් තොරතුරු හමු වේ. “වජ්ජ” ජනපදය පාලනයේ දී අනුගමනය කළ සජ්ත අපරිහානිය ධර්ම වර්තමාන ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී පාලනය තුළ ද දැකිය හැකි ය. එම සජ්ත අපරිහානිය ධර්ම කිහිපයක් පහත දැක්වේ.

- නිතර රැස්වීම හා සාකච්ඡා කිරීම.
- සමඟි ව රැස්වීම, සමඟි ව සාකච්ඡා කිරීම, සමඟි ව විසිර යාම.
- නොපැන වූ නීති නොපැන වීම, පැන වූ නීති නොපිරිහෙලා ක්‍රියාත්මක කිරීම, ඒවා පිළිපැදීම.
- ජ්‍යෙෂ්ඨයන්ට ගරු සැලකිලි දැක්වීම, ඔවුන්ගේ අවවාද අනුගාමිකවලට ගරු කිරීම හා ඒවා පිළිපැදීම.

මේ අනුව ඇතැම් පෙරදිග රටවල පාලන කටයුතුවල දී ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී ලක්ෂණ අනුගමනය කළ බව පැහැදිලි වේ.

ක්‍රි. ව. 5 වන සියවසේ සිට 15 වන සියවස දක්වා යුරෝපයේ පැවතුණේ වැඩිවසම් සමාජ ක්‍රමයයි. ක්‍රි. ව. 15 වන සියවසෙන් පසු ඉඩම් භුක්තිය හා බැඳුණු සේවාවන් සැපයීම මත පදනම් වූ කෘෂි ආර්ථික රටාව වෙනුවට වාණිජ ආර්ථිකයක් ගොඩ නැඟීම ආරම්භ විය. ඒ සමඟ ධනේශ්වර පන්තියක් ද බිහි විය. 15 වන සියවසෙන් පසු යුරෝපයේ ජාතික රාජ්‍ය බිහි වීම ඇරඹුණි. ඒ සමඟ ම ලිබරල්වාදී අදහස් පැතිර යාම නිසා පුද්ගල නිදහස ඇගයීමට ලක් විය.

රාජාණ්ඩු ක්‍රමය වෙනුවට පාලන කටයුතු සම්බන්ධයෙන් ජනතා නියෝජිතයන්ගේ බලය ඉස්මතු වන්නට විය. ක්‍රි. ව. 1688 සිදු වූ ඉංග්‍රීසි විප්ලවය (උත්කෘෂ්ට විප්ලවය) මෙයට නිදසුන් ලෙස දැක්විය හැකි ය. මෙම විප්ලවයෙන් පසු ජනතා නියෝජිතයන්ගෙන් සමන්විත පාර්ලිමේන්තුවේ බලය වර්ධනය වීමේ ක්‍රියාවලිය ආරම්භ විය.

ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී පාලනයේ ස්වරූප

ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී පාලන ක්‍රමය පිළිබඳ ව විමසා බලන විට එහි ප්‍රධාන ස්වරූප දෙකක් දක්නට ලැබේ.

- සෘජු ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදය
- වක්‍ර ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදය (නියෝජන ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදය)

සෘජු ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදය

ග්‍රීසියේ ඇතැන්ස් පෞර රාජ්‍යයේ පැවති පාලන ක්‍රමය මෙයට නිදසුනක් ලෙස දැක්විය හැකි ය.

සෘජු ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදය යනු රටක ජනතාව එක් ස්ථානයකට රැස් වී සෘජු ව හා ඉක්මනින් රාජ්‍ය පාලන කටයුතු පිළිබඳ සාකච්ඡා කර ජනතා කැමැත්ත මත තීරණ ගන්නා ක්‍රමයයි.

පාලන ක්‍රමයක් ලෙස සෘජු ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදය වර්තමානයේ ක්‍රියාත්මක කිරීමේ දී මතුවන ගැටලු,

- වර්තමාන රාජ්‍ය භූමි ප්‍රමාණයෙන් විශාල වීම
- වර්තමාන රාජ්‍ය අධික ජනගහනයකින් සමන්විත වීම
- සියලු පුරවැසින් එක් ස්ථානයකට රැස් කිරීමේ අපහසුතාවය
- සමාජ අවශ්‍යතා සංකීර්ණ වීම

වක්‍ර ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදය

සෘජු ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී පාලනය ක්‍රියාත්මක කිරීමේ දී මතු වූ ප්‍රායෝගික ගැටලු හේතු කොට ගෙන පසු කාලයේ දී මහජනයා වෙනුවෙන් තෝරා ගන්නා නියෝජිතයන් මගින් රටේ පාලනය ක්‍රියාත්මක කිරීම ආරම්භ විය. මෙය වක්‍ර ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදය හෙවත් නියෝජන ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදය ලෙස හැඳින්වේ.

එය 17 වන සියවසේ දී යුරෝපයේ පාලන ක්‍රමයක් ලෙස භාවිත වන්නට විය. ඉන් පසු ව විවිධ චින්තකයන්ගේ අදහස් අනුව මෙම පාලන ක්‍රමය තව දුරටත් පෝෂණය වී ඇත. ඒ අනුව පාලනය සඳහා පාර්ලිමේන්තුව වැනි නියෝජන ආයතන බිහි වී ඇත.

“ජනතාව විසින් ජනතාව උදෙසා පවත්වාගෙන යනු ලබන ජනතාවගේ පාලන ක්‍රමය ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී පාලන ක්‍රමයයි”

- ඒබ්‍රහම් ලින්කන් -

“ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදය යනු සියලු දෙනාට ම අයිතිවාසිකම් හිමිවන පාලන ක්‍රමයයි.”

- සීලර් -

නියෝජන ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදය යටතේ පුරවැසියන්ට සෘජුව ම පාලන කටයුතුවලට සහභාගි වීමට ඇති ඉඩකඩ සීමා වේ. නියෝජන ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදය ක්‍රියාත්මක වන ඇතැම් රටවල් පාලන කටයුතුවල දී සෘජුව ම ඡන්දදායකයන්ගේ අදහස් විමසීමට ලක් කරන අවස්ථා ඇත.

ශ්‍රී ලංකා ප්‍රජාතාන්ත්‍රික සමාජවාදී ජනරජයේ ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාව අනුව ජනමත විචාරණය ඊට නිදසුනක් ලෙස දැක්විය හැකි ය.

ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදය පාලන ක්‍රමයක් ලෙස වැදගත් වන ආකාරය

වර්තමාන බොහෝ රාජ්‍ය බහු සංස්කෘතික ජන සමාජවලින් සමන්විත වේ. එබඳු සමාජයක සෑම සාමාජිකයෙක් ම පාලන යාන්ත්‍රණයේ කොටස්කරුවන් බවට පත්වීම ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී පාලනය තුළ සිදු වේ.

ලෝකයේ බොහෝ රටවල් ජාතික මට්ටමෙන් හා ප්‍රාදේශීය මට්ටමෙන් මහජනතාව පාලනයට සම්බන්ධ කර ගැනීම සඳහා පාලන ආයතන ගොඩනගා ගෙන පාලනය ගෙන යයි.

- ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදය පාලන ක්‍රමයක් ලෙස වැදගත් වන්නේ එය මහජන කැමැත්ත මත සිදු වන නිසා ය. පාලනය සඳහා නියෝජිතයින් තෝරා ගනු ලබන්නේ මහජනතාවගේ බහුතර කැමැත්ත අනුව ය.
- ආණ්ඩු බලය හිමි වන්නේ ජනතා ඡන්දයෙන් වැඩි නියෝජිත පිරිසක් තේරී පත් වූ පක්ෂයට හෝ කණ්ඩායමට ය.
- නීති සම්පාදනය කරනු ලබන්නේ ද මහජන ඡන්දයෙන් තේරී පත් වූ නියෝජිතයන්ගේ බහුතර කැමැත්ත අනුව ය.

ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදය ජීවන ක්‍රමයක් ලෙස වැදගත් වන ආකාරය

සමාජ හා ජීවන ක්‍රමයක් ලෙස ද ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදය වැදගත් වේ. අන්‍ය මත ගරු කිරීම, සාකච්ඡා මගින් තීරණවලට එළඹීම, සමානාත්මතාව ගරු කිරීම, අයිතිවාසිකම් භුක්ති විඳිමින් ඒ හා බැඳුණු යුතුකම් අගයන ජීවන ක්‍රමයකට හුරු වූ ජන සමාජයක් ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී ජන සමාජයක් වේ.

එවන් ජන සමාජයක් තුළ ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී පාලනය ඉතා හොඳින් ක්‍රියාත්මක කිරීමට අවශ්‍ය වාතාවරණය ද ගොඩනැගෙනු ඇත.

ක්‍රියාකාරකම්

- ශ්‍රීසියේ ඇතැන්ස් නගරයේ පැවති සෘජු ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී පාලනයේ මූලික ලක්ෂණ ලැයිස්තුගත කරන්න.
- නියෝජිත ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදය පිළිබඳ මෙහි සඳහන් නිර්වචන සැලකිල්ලට ගෙන සරල නිර්වචනයක් ඉදිරිපත් කරන්න.
- ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී ජන සමාජයක සාමාජිකයකු ලෙස කටයුතු කිරීමේ දී ඔබ තුළ වර්ධනය කර ගත යුතු ගුණාංග ලේඛනයක් සකස් කරන්න.

ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී පාලන ක්‍රමයක අංග ලක්ෂණ

සර්වජන ඡන්ද බලය පදනම් කරගෙන ආණ්ඩු සහ පාලකයන් තෝරා ගැනීම

ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී පාලන ක්‍රමයක් පවතින රටක පාලනය සඳහා නියෝජිතයන් තෝරා ගනු ලබන්නේ සර්වජන ඡන්ද බලය පදනම් කර ගෙන ය. එමෙන් ම සෘජු ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී ලක්ෂණ අනුව පැවැත්වෙන ජනමත විචාරණය වැනි අවස්ථාවල දී ද සර්වජන ඡන්ද බලය ක්‍රියාත්මක වේ.

නියම කරන ලද වයස් සීමාවක් ඉක්ම වූ පුරවැසියන්ට කිසිදු හේදයකින් තොර ව ඡන්ද බලය හිමි වේ. ස්ත්‍රී පුරුෂභාවය, ජන වර්ගය, රැකියාව, ආදායම ආදිය නොසලකා ඡන්ද බලය පිරිනමනු ලැබේ. එය සර්වජන ඡන්දබලය ලෙස හැඳින්වේ.

දැනට ක්‍රියාත්මක වන ශ්‍රී ලංකා ප්‍රජාතාන්ත්‍රික සමාජවාදී ජනරජයේ ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවේ 3 වන ව්‍යවස්ථාවේ මෙසේ සඳහන් වේ.

“ශ්‍රී ලංකා ජනරජයේ පරමාධිපත්‍යය ජනතාව කෙරෙහි පිහිටා ඇත්තේ ය. පරමාධිපත්‍යය අත්හළ නොහැක්කේ ය. පරමාධිපත්‍යයට පාලන බලතල, මූලික අයිතිවාසිකම් සහ ඡන්ද බලය ද ඇතුළත් වන්නේ ය.”

1.3 රූපය - ඡන්දය ප්‍රකාශ කරන අවස්ථාවක් දක්වන ඡායාරූපයක්

ක්‍රියාකාරකම

ශ්‍රී ලංකාවේ ඡන්දදයකයන්ට ඡන්දය පාවිච්චි කිරීමට ලැබෙන මැතිවරණ නම් කරන්න.

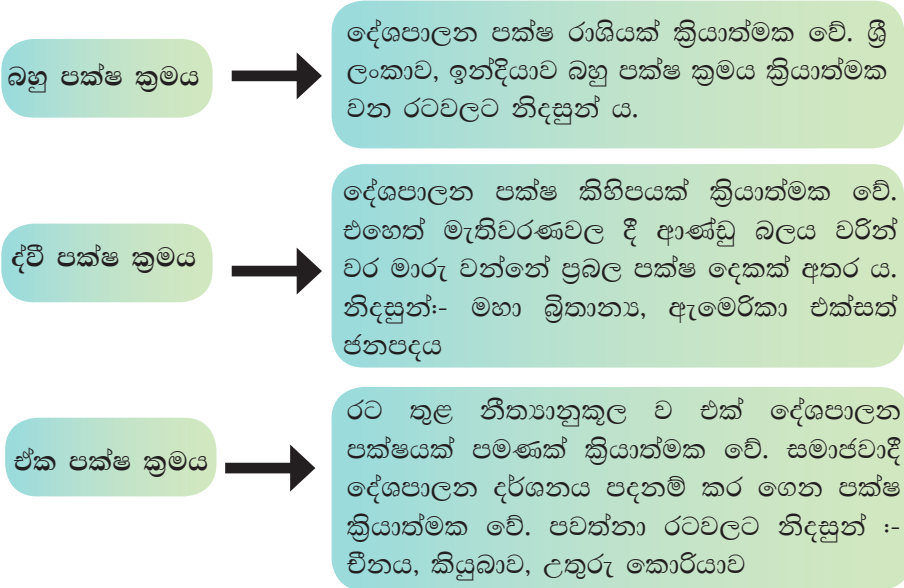
තරගකාරී පක්ෂ ක්‍රමය

දේශපාලන පක්ෂ ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී පාලනයක ක්‍රියාකාරීත්වය සඳහා අත්‍යවශ්‍ය අංගයකි.

රටක පාලනය සඳහා සකස් කර ගනු ලැබූ ප්‍රතිපත්ති මාලාවක් පදනම් කර ගෙන, පාලන බලය ලබා ගැනීමේ අරමුණ ඇති ව සංවිධානය වූ පුද්ගල කණ්ඩායමක් දේශපාලන පක්ෂයක් ලෙස සරල ව හැඳින්විය හැකි ය.

කිසියම් රටක දේශපාලන බලය ලබා ගැනීම සඳහා තරග කිරීමට පක්ෂ රාශියකට ඉඩ ප්‍රස්තා සලසා තිබීම තරගකාරී පක්ෂ ක්‍රමයක් ලෙස හැඳින්විය හැකි ය. දේශපාලන පක්ෂ විවිධ දේශපාලන හා ආර්ථික වැඩ පිළිවෙළ පදනම් කර ගෙන මහජන කැමැත්ත ලබා ගැනීමේ නිරන්තර තරගයක යෙදෙන අන්දම දැකිය හැකි ය. මේ අනුව ජනතාවට තමන් කැමති දේශපාලන පක්ෂයක් තෝරා ගැනීමට අවස්ථාව සැලසේ.

පක්ෂ ක්‍රමයේ විවිධ ස්වරූප නූතන රාජ්‍ය කුලීන් හඳුනාගත හැකි ය. ඒවා නම්,

තරගකාරී පක්ෂ ක්‍රමයක යහපත් ලක්ෂණ

- ජන මතය නියෝජනයට ඇති ඉඩකඩ පුළුල් වීම.
- අත්තනෝමතික පාලනයක් බිහි වීම වැළැක්වීම.
- ආණ්ඩු පක්ෂයේ අභිතකර ප්‍රතිපත්ති විවේචනය කිරීම කුලීන් ඒවා නිවැරදි කර ගැනීමට අවස්ථාව සැලසීම.
- ජන සමාජයේ පවතින විවිධත්වය නිරූපණය වීමට අවස්ථාව සැලසීම.
- බහුවිධතාව කුලීන් එක්සත් බව ගොඩනැගීම.

ක්‍රියාකාරකම්

- ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී පාලනයක් සඳහා බහු පක්ෂ ක්‍රමයෙන් ඉටුවන සේවය පැහැදිලි කරන්න.
- පහත දැක්වෙන රටවල ක්‍රියාත්මක වන දේශපාලන පක්ෂ කිහිපයක් නම් කරන්න.

ශ්‍රී ලංකාව	ඉන්දියාව	මහා බ්‍රිතාන්‍ය
-----	-----	-----
-----	-----	-----
-----	-----	-----
-----	-----	-----

ඡන්ද කොට්ඨාස ක්‍රමය

ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී පාලනය සඳහා ජනතා නියෝජිතයන් සම්බන්ධ කර ගැනීමට යොදා ගන්නා උපාය මාර්ගයක් ලෙස රට ඡන්ද කොට්ඨාසවලට බෙදා වෙන් කිරීම වැදගත් වේ. මෙම ඡන්ද කොට්ඨාස පදනම් කර ගෙන ව්‍යවස්ථාදායකයට මෙන් ම ප්‍රාදේශීය පාලන ආයතනවලට ද නියෝජිතයන් තෝරා පත් කර ගනු ලැබේ. නියෝජිතයන් තෝරා පත් කර ගැනීම සඳහා වර්තමානයේ දී බහුල වශයෙන් අනුගමනය කරනු ලබන්නේ සරල බහුතර නියෝජන ක්‍රමය හා සමානුපාතික නියෝජන ක්‍රමයයි.

ශ්‍රී ලංකා ප්‍රජාතාන්ත්‍රික සමාජවාදී ජනරජයේ ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවට අනුව ඡන්ද කොට්ඨාස බෙදා වෙන් කිරීම සිදු කරනු ලබන්නේ මැතිවරණ කොට්ඨාස සීමා නිර්ණය කොමිෂන් සභාව මගිනි. ඡන්ද කොට්ඨාස බෙදා වෙන් කිරීම සඳහා භූමිය හා ජනගහනය ප්‍රධාන නිර්ණායක ලෙස භාවිත කරයි.

නිදසුනක් ලෙස ශ්‍රී ලංකාවේ මැතිවරණ දිස්ත්‍රික්ක සිතියම මෙහි දක්වා ඇත.

1.4 රූපය - ශ්‍රී ලංකාවේ මැතිවරණ දිස්ත්‍රික්ක සිතියම

ඡන්ද කොට්ඨාස අනුව නියෝජිතයන් තෝරා ගැනීම නිසා අත්වන ප්‍රයෝජන

- ජන සමාජයක පවත්නා ජන වර්ගය, ආගම, භාෂාව, කුලය වැනි හේද නොසලකා සියල්ලන්ගේ මතය නියෝජනය වන පරිදි නියෝජිතයන් තෝරා පත් කර ගැනීමට අවස්ථාව ලැබීම.
- දේශපාලන ක්‍රියාවලිය පවත්වා ගෙන යාමට අවශ්‍ය වන නායකයන් ප්‍රාදේශීය මට්ටමෙන් බිහි කර ගැනීමට අවස්ථාව ලැබීම.
- ඡන්ද කොට්ඨාසයට වග කියන නියෝජිතයකු තෝරා පත් කර ගැනීමට ජනතාවට අවස්ථාව ලැබීම
- ප්‍රාදේශීය සංවර්ධනයට ඉඩ ප්‍රස්තා සැලසීම

ක්‍රියාකාරකම්

- ඔබ පදිංචි ප්‍රදේශය අයත් වන මැතිවරණ දිස්ත්‍රික්කය නම් කරන්න.
- පාර්ලිමේන්තු මැතිවරණයක දී එම දිස්ත්‍රික්කය සඳහා පත් කර ගන්නා නියෝජිතයන් සංඛ්‍යාව කොපමණ ද?
- ශ්‍රී ලංකාව මැතිවරණ දිස්ත්‍රික්ක කීයකට බෙදා තිබේ ද?

නිදහස් හා සාධාරණ මැතිවරණ

මැතිවරණ මගින් පාලන ආයතන සඳහා නියෝජිතයන් තෝරා ගැනීම ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී පාලනයක මූලික ලක්ෂණයකි. එමෙන් ම මැතිවරණ, පාලන කටයුතු සඳහා ජනතා සහභාගිත්වය ලබා ගැනීමේ අවස්ථාවක් ලෙස ද වැදගත් වේ.

ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදයේ පැවැත්ම සඳහා මැතිවරණ අත්‍යවශ්‍ය සාධකයක් වන අතර නිදහස් හා සාධාරණ පදනමක් මත මැතිවරණ පැවැත්වීම ද අත්‍යවශ්‍ය කොන්දේසියකි. ඡන්දදයකයන්ට නිදහසේ තමන් කැමති දේශපාලන පක්ෂයකට හෝ කණ්ඩායමකට සහාය ලබා දීමට හා ඡන්දය ප්‍රකාශ කිරීමට අවස්ථාව තිබිය යුතු ය. එසේ ම අපේක්ෂකයන්ට ද නිදහසේ තම මැතිවරණ කටයුතු ක්‍රියාත්මක කිරීමට සුදුසු වාතාවරණයක් පැවතිය යුතු ය.

නිදහස් හා සාධාරණ මැතිවරණයක ලක්ෂණ

- නියමිත කාල සීමාව තුළ මැතිවරණ පැවැත්වීම.
- නියමිත සුදුසුකම් සපුරා ඇති පුරවැසියන්ට ඡන්ද දයකත්වය/ඡන්ද අපේක්ෂකත්වය ලැබීමේ අයිතිය තහවුරු වී තිබීම.
- නිදහසේ මැතිවරණ කටයුතුවලට සහභාගි වීමට ඇති අයිතිය තහවුරු වී තිබීම.

- මැතිවරණ නීති රීතිවලට අනුකූල ව මැතිවරණ පැවැත්වීම.
- සාමකාමී වාතාවරණයක් තුළ මැතිවරණ පැවැත්වීම.

ක්‍රියාකාරකම්

- ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී පාලන ක්‍රමයක් පවතින රටක ඡන්දදයකයකු සතු අයිතිවාසිකම් තුනක් පහත දැක්වෙන වගුවේ I තීරුවේ සඳහන් වේ. නිදහස් හා සාධාරණ මැතිවරණයක් සඳහා එම අයිතීන් හා බැඳුණු යුතුකම් II තීරුවේ සඳහන් කරන්න.

I තීරුව	II තීරුව
ඡන්දදයකයකු සතු අයිතීන්	එම අයිතිවාසිකම් හා බැඳුණු යුතුකම්
1. ඡන්දය පාවිච්චි කිරීම	----- -----
2. මැතිවරණ ප්‍රචාරක රැස්වීම්වලට සහභාගී වීම	----- ----- -----
3. මැතිවරණ ප්‍රචාරක රැස්වීම් ඇමතීම	----- ----- -----

ආණ්ඩු පක්ෂයක් හා විරුද්ධ පක්ෂයක් පැවතීම

පාලන ආයතන සඳහා නියෝජිතයන් තෝරා පත් කර ගැනීම සඳහා පැවැත්වෙන මැතිවරණයක දී නියමිත බහුතර නියෝජිතයන් සංඛ්‍යාවක් තේරී පත් වූ පක්ෂය හෝ පක්ෂවල එකතුවෙන් ආණ්ඩු පක්ෂය සකස් වීම ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී පාලනයක දී සිදු වේ. පාලන කටයුතු මෙහෙයවීම ආණ්ඩු පක්ෂයේ කාර්යය වේ. මැතිවරණයක දී ආණ්ඩු පක්ෂයට වඩා අඩු නියෝජිතයන් සංඛ්‍යාවක් තේරී පත් වූ පක්ෂය හෝ පක්ෂ විරුද්ධ පක්ෂය ලෙස කටයුතු කරයි.

ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී පාලනය සාර්ථක කර ගැනීම සඳහා විරුද්ධ පක්ෂයෙන් ඉටු විය යුතු කාර්යභාරය

- ආණ්ඩු පක්ෂය විසින් ඉටු කරනු ලබන යහපත් කටයුතු සාර්ථක කර ගැනීමට සහයෝගය ලබා දීම.
- ආණ්ඩු පක්ෂයේ ක්‍රියාකාරකම් ගැන සොයා බලා සංවර්ධනාත්මක විවේචනය තුළින් ආණ්ඩුව සුමගට යොමු කිරීම.

- ආණ්ඩු පක්ෂයේ ප්‍රජාතන්ත්‍ර විරෝධී ප්‍රතිපත්තිවලට හා ක්‍රියාවන්ට විරුද්ධත්වය දැක්වීම.
- වඩා යහපත් විකල්ප ආණ්ඩුවක් පිහිටු වීමට ක්‍රියා කිරීම.

ක්‍රියාකාරකම

ආණ්ඩු පක්ෂයෙන් ජනතාවට ඉහළ සේවාවක් ලබා දීම සඳහා විරුද්ධ පක්ෂයන් ලබා දිය හැකි සහාය කෙටියෙන් පැහැදිලි කරන්න.

නිදහස, සමානාත්මතාවය හා අයිතිවාසිකම්

තම දේශපාලන, ආර්ථික හා සමාජයීය අවශ්‍යතා ඉටු කර ගැනීමට පුද්ගලයාට සමාජයෙන් ලැබෙන ඉඩකඩ 'නිදහස' යනුවෙන් සරල ව හැඳින්විය හැකි ය.

බාහිර බාධකයන්ගෙන් තොර ව පුද්ගලයාට සිය පෞද්ගලිකත්වය වර්ධනය කර ගැනීමට ඇති ඉඩ ප්‍රස්තාව නිදහසයි.

ජී. ඩී. එච්. කෝල්

එම නිදහස සමාජයේ සෛසු සාමාජිකයන්ට අවහිරයක් හෝ බාධාවක් නොවන ලෙස භුක්ති විඳීම ඉතා වැදගත් වේ. මේ අනුව නිදහස භුක්ති විඳිය හැක්කේ නීතිමය සීමාවන්ට යටත් ව ය.

පුද්ගලයාට තම ජීවිතය පරිපූර්ණ කර ගැනීමට ලැබෙන නිදහස පොදුවේ සමස්ත සමාජයේ ම දියුණුවට හේතු වේ.

සෑම අයෙකුට ම සමාන අවස්ථා ලබා දීම සමානාත්මතාවයයි. කිසිදු වෙනස්කමකට භාජනය නොකොට අයිතිවාසිකම් හා නිදහස සමාන ව භුක්ති විඳීමට ඉඩ සැලසීම මින් අදහස් කෙරේ.

නිදහස හා සමානාත්මතාව යන ගුණාංග සමාජය තුළ ක්‍රියාත්මක වීමට නම් අයිතිවාසිකම් ද සුරක්ෂිත විය යුතු ය.

මිනිසාට තම සමාජ ජීවිතය පරිපූර්ණ කර ගැනීම සඳහා සමාජයෙන් ලැබෙන හිමිකම් අයිතිවාසිකම් ලෙස හැඳින්වීමට හැකි ය.

මිනිසකු ලෙස ගරුත්වයකින් යුතු ව සමාජයේ ජීවත් වීම සඳහා ඔහුට උපතින් ම ලැබෙන, කිසිදු විශේෂයකට ලක් නොකළ යුතු හිමිකම් මානව අයිතිවාසිකම් ලෙස හැඳින්විය හැකි ය.

ක්‍රි. ව. 1948 දෙසැම්බර් 10 වන දින එක්සත් ජාතීන්ගේ මහා මණ්ඩලය විසින් මානව අයිතිවාසිකම් පිළිබඳ විශ්ව ප්‍රකාශනය සම්මත කරන ලදී. මෙය මානව අයිතිවාසිකම් දිනා ගැනීමේ ඉතිහාසයේ වැදගත් ම අවස්ථාවකි. එමඟින් මානව අයිතිවාසිකම්වලට නීතිමය ස්වරූපයක් ලබා දෙන ලදී.

අයිතිවාසිකම් නිසි පරිදි භුක්ති විඳීම මඟින් පුද්ගලයාට යහපත් සමාජ ජීවිතයක් ගත කිරීමට අවස්ථාව උදා වේ. ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී සමාජයක අයිතිවාසිකම් ලබා දීමේ අරමුණ වන්නේ පුද්ගල සංවර්ධනය තුළින් සමාජයේ ම අභිවෘද්ධිය ඇති කිරීමයි. අයිතිවාසිකම් හා බැඳුණු යුතුකම් ඉටු කිරීම තුළින් මුළු සමාජයේ ම උන්නතිය තහවුරු වේ. අධ්‍යාපනය ලැබීම ඔබ සතු අයිතිවාසිකමකට නිදසුනකි. ඔබ අධ්‍යාපනය තුළින් ලබන දැනුම හා කුසලතා සමාජ අභිවෘද්ධිය වෙනුවෙන් කැප කිරීම ඔබගේ යුතුකම වේ.

ක්‍රියාකාරකම්

I තීරුවේ සඳහන් අයිතිවාසිකම් වෙනුවෙන් පුරවැසියකු විසින් ඉටුකළ යුතු යුතුකම්
 II තීරුවේ සඳහන් කරන්න.

I තීරුව	II තීරුව
අයිතිවාසිකම	අයිතිවාසිකම් හා බැඳුණු යුතුකම්
සාමකාමී ව එක් රැස්වීමට ඇති අයිතිය	----- -----
අධ්‍යාපනය ලැබීමට ඇති අයිතිය	----- -----
වැඩ කිරීමට හා සමාන වැඩ සඳහා සමාන වැටුප් ලබා ගැනීමේ අයිතිය	----- -----

- ඔබේ දෙමව්පියන් හා වැඩිහිටියන් වෙනුවෙන් ඔබෙන් ඉටු විය යුතු සඳවාරාත්මක යුතුකම් සඳහන් කරන්න.

ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවට අනුකූල ව කටයුතු කිරීම

රටක මූලික නීතිය වන්නේ ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවයි. ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී පාලන ක්‍රමයක් යටතේ රටේ පාලන කටයුතු සිදු වන්නේ ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවට අනුකූලව ය.

ආණ්ඩුවේ ප්‍රධාන කොටස් ලෙස සැලකෙන ව්‍යවස්ථාදායකය, විධායකය හා අධිකරණය සකස් වන ආකාරය, ඒවා සතු බලතල, ඒවා ක්‍රියාත්මක වන ආකාරය, එම ආයතන හා පුරවැසියන් අතර පවතින සම්බන්ධතාවයේ ස්වරූපය යනාදිය පිළිබඳ මූලික සිද්ධාන්ත ඇතුළත් ලියවිල්ල ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවයි.

මහාචාර්ය අයිවර් ජෙනිංස්

ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවක ඇතුළත් විය යුතු කරුණු පිළිබඳ නිශ්චිත එකඟතාවක් නැත. එහෙත් බොහෝ ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවල පහත සඳහන් කරුණු ඇතුළත් කර ඇත.

- ආණ්ඩුවේ ප්‍රධාන ආයතන වන ව්‍යවස්ථාදායකය, විධායකය හා අධිකරණය නිර්මාණය වන ආකාරය
- එම ආයතනවල කාර්යභාරය, බලතල හා එම ආයතන අතර පවත්නා සබඳතාවල ස්වරූපය
- ආණ්ඩුව හා පුරවැසියා අතර පැවතිය යුතු සම්බන්ධතාවයන් හි ස්වරූපය
- පුරවැසියන් සතු මූලික අයිතිවාසිකම්
- ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාව සංශෝධනය කිරීම සම්බන්ධයෙන් වන විධි විධාන

ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී පාලන ක්‍රමයක් පවතින රටක ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවට අනුකූල ව කටයුතු කිරීම නිසා ලැබෙන ප්‍රයෝජන

- පාලනයේ ක්‍රමවත් බව හා ස්ථාවර බව ආරක්ෂා වීම
- පුරවැසි අයිතිවාසිකම් පිළිබඳ පාලක හා පාලිත දෙපක්ෂය ම දැනුවත් වීම
- පාලකයන් අන්තර්ගත ලෙස ක්‍රියා කළහොත් එය වළක්වා ගත හැකි වීම
- අධිකරණයේ ස්වාධීනත්වය සුරක්ෂිත වීම
- මූලික අයිතිවාසිකම් සුරක්ෂිත වීම
- ආණ්ඩුක්‍රමයට සම්බන්ධ ආයතනවලින් රටවැසියන්ට සිය අවශ්‍යතා, සිතූම්පැතුම් ඉටු කර ගත හැකි වීම.
- නීතියේ රැකවරණය සැමට සමාන ව ලැබීම

මාධ්‍ය නිදහස හා තොරතුරු ලබා ගැනීමේ අයිතිය

ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී පාලනයක් පවතින රටක ජනතාවට තම අදහස් ප්‍රකාශ කිරීමටත්, තොරතුරු දැන ගැනීමටත් නිදහස තිබේ. මෙම කාර්යභාරය ඉටු කරනු ලබන්නේ ජනමාධ්‍ය මගින් ය. මහජන මතය ගොඩනැගීම සඳහා බලපාන ප්‍රධාන සාධකයක් වන්නේ ද ජනමාධ්‍යයි.

ආණ්ඩුවේ ක්‍රියාකාරීත්වය හා තීන්දු ගැනීම පිළිබඳ තොරතුරු දැන ගැනීමට ජනතාවට අයිතියක් තිබේ. මෙය යහපාලනයක් සඳහා ද අත්‍යවශ්‍ය අංගයක් වේ. එමෙන් ම ආණ්ඩුව වෙත ජනතාවගේ අදහස් දැනුම් දීමේ හැකියාව ද මාධ්‍ය සතු වේ.

ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී පාලනයක් තුළ ජන මතය ගොඩනැංවීම පිළිබඳ කාර්යභාරය මැනවින් ඉටු කිරීම සඳහා මාධ්‍ය නිදහස අත්‍යවශ්‍ය වේ.

ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී සමාජයක පැවැත්ම සඳහා නිදහස් මාධ්‍ය මගින් ඉටු කළ යුතු කාර්යභාරය

- සත්‍ය හා නිවැරදි තොරතුරු ජනතාව වෙත සැපයීම
- අපක්ෂපාතී ව සහ සමාජයේ යහපැවැත්මට හිතකර අන්දමින් තොරතුරු සැපයීම
- ජනතාවගේ දුක් ගැනවිලි පාලක පක්ෂයේ අවධානයට යොමු කිරීම
- පාලකයන් ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී මාවතට යොමු කිරීම
- ජනතාවගේ දැනුම වර්ධනය කිරීම
- කාලීන තොරතුරු නිසි වේලාවට ජනතාවට ලබා දීම

ක්‍රියාකාරකම

එදිනෙදා තොරතුරු ජනතාව වෙත සැපයීමේ දී මාධ්‍ය විසින් පිළිපැදිය යුතු ආචාර ධර්ම ලැයිස්තුවක් සකස් කරන්න.

අධිකරණයේ ස්වාධීනත්වය

රටක යුක්තිය පසිඳලීමේ ක්‍රියාදාමය අධිකරණය මගින් ඉටු කරනු ලබයි. ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී ජන සමාජයක නිදහස හා අයිතිවාසිකම් සුරැකීම සම්බන්ධ ව ද අධිකරණය විසින් ඉතා වැදගත් කාර්යභාරයක් ඉටු කරනු ලබයි.

අධිකරණය ව්‍යවස්ථාදායකයේ, විධායකයේ හෝ වෙනත් බලපෑම්වලින් වියුක්ත ස්වාධීන ආයතනයක් වශයෙන් පැවතීම අත්‍යවශ්‍ය වේ. අධිකරණයේ ස්වාධීනත්වය ආරක්ෂා කිරීම සඳහා නූතන රාජ්‍ය ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථා මගින් විවිධ විධිවිධාන සලසා තිබේ. අධිකරණය ස්වාධීන ව පැවතීම තුළින් පුරවැසියන්ට සමාන ව යුක්තිය හා සාධාරණත්වය ඉටු වේ.

නීතියේ ආධිපත්‍යය හා නීතිය ඉදිරියේ සමානාත්මතාවය

රටක සියල්ලන්ට ම ඉහළින් නීතිය පවතී. එය නීතියේ ආධිපත්‍යයයි. රටක පාලක, පාලිත දෙපක්ෂය ම නීතියට අවනත වීම අත්‍යවශ්‍ය වන අතර සැවොම නීතියට ගරු කළ යුතු ය. නීතිය අඛණ්ඩව යාම නොකළ යුතු ය. නීතිය ක්‍රියාත්මක වීමේ දී පාලකයන්ට මෙන් ම පාලිතයන්ට ද සමාන ව නීතිය ක්‍රියාත්මක විය යුතු ය.

ජන වර්ගය, කුලය, භාෂාව, ආගම, ස්ත්‍රී පුරුෂභාවය ආදී කිසිදු විශේෂීකරණයකට ලක් නොවන ලෙස නීතිය ක්‍රියාත්මක වීම නීතිය ඉදිරියේ සමානාත්මතාවය ලෙස කෙටියෙන් හැඳින්විය හැකි ය.

නීතියේ ආධිපත්‍යය පවතින බව විදහාපාන ලක්ෂණ

- සැවොම නීතියට ගරු කිරීම, අවනත වීම හා නීතිය අඛණ්ඩව නොයාම
- පවත්නා නීතිය යටතේ වරදකරුවන්ට දඬුවම් පැමිණ වීම
- චෝදනා පත්‍රයකට අනුව පමණක් පුද්ගලයකු අත් අඩංගුවට ගැනීම
- නීතිය ඉදිරියේ සමානාත්මතාවය
- නීතියේ රැකවරණය සියල්ලන්ට ම සර්ව සාධාරණ ව ලැබීම

ක්‍රියාකාරකම

අධිකරණයේ ස්වාධීනත්වය ආරක්ෂා කිරීම සඳහා ශ්‍රී ලංකාවේ ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාව මඟින් යොදා ඇති විධිවිධාන දෙකක් නම් කරන්න.

රාජ්‍යයේ හා ආණ්ඩුවේ ස්වභාවය

රාජ්‍යය

රාජ්‍යය ස්ථාවර ආයතනයක් වන අතර වරින් වර ආණ්ඩුව වෙනස්වීම්වලට භාජනය වන ආයතනයකි. වර්තමාන රාජ්‍යය ජාතික රාජ්‍යය ලෙස සැලකෙන අතර, එබඳු රාජ්‍යයක් තුළ දක්නට ලැබෙන මූලික ලක්ෂණ හතරක් වේ. ඒවා නම් භූමිය, ජනගහනය, ආණ්ඩුව හා ස්වාධීනතා බලය යන අංගයන් ය.

භූමිය

- නිශ්චිත දේශ සීමාවන්ගෙන් වට වූ භූමි ප්‍රමාණය
- ඒ වටා පිහිටි මුහුදු සීමාව
- භූමියට ඉහළින් පවතින අහස් කුස ද ඊට ඇතුළත් වේ.

ජනගහනය

- නිශ්චිත භූමි ප්‍රදේශය තුළ ජීවත්වන ජන සංඛ්‍යාව

ආණ්ඩුව

- රාජ්‍ය තුළ නීතිය හා සාමය ආරක්ෂා කිරීමත්, පුරවැසියන් පොදු අරමුණු ඉටු කර ගැනීම සඳහා මෙහෙයවීමත් ආණ්ඩුව සිදු කරයි.

ස්වාධීපති බලය

- කිසිදු අභ්‍යන්තර හෝ බාහිර බලවේගයක මැදිහත් වීමෙන් තොර ව ජනතාව වෙනුවෙන් යෙදවිය හැකි අධිකාරී බලය ස්වාධීපති බලයයි. නීති පැනවීමටත් එම නීතිවලට ජනතාවගේ අවනතභාවය ලබා ගැනීමටත් ස්වාධීපති බලය ආධාර වේ.

රාජ්‍යය පිළිබඳ ඉදිරිපත් වී ඇති නිර්වචන

යම් නිශ්චිත භූමි ප්‍රදේශයක, ස්ථිර වාසභූමිය කරගත්, සංඛ්‍යාත්මක වශයෙන් අඩු හෝ වැඩි විය හැකි යම් ජන සංඛ්‍යාවකින් සමන්විත ජනතාවගේ බහුතර අනුමැතිය ලබන්නා වූ සංවිධානාත්මක ආණ්ඩුවක් සහිත බාහිර වශයෙන් ස්වාධීන නැතිනම් වෙනත් පාලනයකට යටත් නොවූ මිනිස් සමාජය, රාජ්‍ය වශයෙන් හැඳින්විය හැකි ය.

මහාචාර්ය ගානර්

ප්‍රීතිමත් හා ගෞරවාන්විත ජීවිතයක් ගත කිරීමේ අරමුණින් මිනිසුන් එකට එක් වී පිහිටුවා ගත් සංවිධානය රාජ්‍යය වේ.

ඇරිස්ටෝටල්

ජාතික රාජ්‍යයේ ස්වභාවය

දේශපාලන සංවිධානයක් ලෙස ජාතික රාජ්‍යය යුරෝපයේ ස්ථාපිත වන්නේ 15 වන සියවසෙන් පසුව ය.

ජාතික රාජ්‍යයක ප්‍රධාන ලක්ෂණ

- එක් ජාතියක් සඳහා එක් රාජ්‍යයක් යන සංකල්පය මත පදනම් වීම
- භූමිය, ජනගහනය, ආණ්ඩුව, ස්වාධීපති බලය යන අංගයන්ගෙන් සමන්විත වීම
- වෘත්තීය නිලබල පැලැන්තියක් මගින් පාලන බලය මෙහෙයවීම
- අභ්‍යන්තර හා බාහිර කටයුතු සම්බන්ධයෙන් ස්වාධීපති බලය හිමි වීම

ජාතික රාජ්‍යයේ ආරම්භය හා විකාශනය

ක්‍රි. ව. 15 වන සියවසෙන් පසු යුරෝපයේ ජාතික රාජ්‍ය බිහි වීම ආරම්භ විය. එංගලන්තය, ප්‍රංශය යුරෝපයේ බිහි වූ ප්‍රථම ජාතික රාජ්‍යයන් ය. ඉන් පසු ජර්මනිය හා ඉතාලිය ද ජාතික රාජ්‍ය ලෙස සංවිධානය විය. 20 වන සියවස වන විට යුරෝපය පුරා මෙන් ම ලෝකය පුරා ජාතික රාජ්‍ය බිහි වීම සිදු විය.

ජාතික රාජ්‍යය බිහි වීමට බලපෑ හේතු

- රෙපරමාදු ආගමික ප්‍රතිසංස්කරණ
- පුනරුදය
- වැඩවසම් ක්‍රමය බිඳ වැටී ධනවාදී ආර්ථිකයක් ගොඩනැගීම
- විද්‍යාත්මක දැනුම වර්ධනය

ජාතික රාජ්‍ය බිහි වීම සඳහා අවශ්‍ය ආගමික පදනම රෙපරමාදු ආගමික ප්‍රතිසංස්කරණ මඟින් සැපයුණි. නිකොලායි මැකියාවෙලි, ජීන් බොඩැන්, තෝමස් හොබ්ස් වැනි දේශපාලන චින්තකයන්ගේ අදහස් ජාතික රාජ්‍ය පිළිබඳ සංකල්පය ශක්තිමත් තත්ත්වයකට ගෙන ඒමට ආධාර විය.

එංගලන්තය, ප්‍රංශය, ඕලන්දය, පෘතුගාලය වැනි රටවල් ප්‍රබල ජාතික රාජ්‍යයන් ලෙස නැගී සිටීමට හේතු වූ කරුණු කිහිපයකි. ඊට නිදසුන් කිහිපයක් පහත දැක්වේ.

- ජාතික ඒකාග්‍රතාව
- යුධ හා නාවික ශක්තිය
- දියුණු ආර්ථික තත්ත්වය
- එම ජාතීන් සතු වූ නිර්මාණශීලී හැකියා

රාජ්‍යයේ භූමිකාව

නූතන ජාතික රාජ්‍යයන් විශාල භූමි ප්‍රමාණ පදනම් කරගෙන මෙන් ම කුඩා භූමි ප්‍රමාණ පදනම් කර ගෙන ද බිහි වී ඇත. එමෙන් ම විශාල ජනගහනයකින් මෙන් ම කුඩා ජන සංඛ්‍යාවකින් සමන්විත රාජ්‍යයන් ද පවතී. නූතන ජාතික රාජ්‍යයන් සතු භූමි ප්‍රමාණ හා ජන සංඛ්‍යාව සැලකිල්ලට ගත් විට ඒ සමඟ මුහුණ පෑමට සිදු වන සමාජ, ආර්ථික හා දේශපාලන ප්‍රශ්න ද ඉතා සංකීර්ණ වේ. ජනවාර්ගික විවිධත්වය හා ආර්ථික විෂමතා ඊට නිදසුන් ලෙස දැක්විය හැකි ය. මෙම ප්‍රශ්න විසඳීමත්, සමාජ සාධාරණත්වය හා සමානාත්මතාවය ආරක්ෂා වන පරිදි කටයුතු කිරීමත්, මූලික මිනිස් අයිතිවාසිකම් සුරක්ෂිත කිරීමත් රාජ්‍යයට පැවරෙන මූලික කාර්ය භාරය වේ.

ඒ අනුව රාජ්‍යයට පැවරෙන කාර්යයන්ට නිදසුන් කිහිපයක් පහත දැක්වේ.

- නීතිය හා සාමය ආරක්ෂා කිරීම
- ආර්ථික හා දේශපාලන ස්ථාවරභාවය පවත්වා ගෙන යාම
- සමාජ සුබසාධක සේවා සැපයීම
- දිළිඳුකම තුරන් කිරීමට කටයුතු කිරීම
- පොදු සේවා පවත්වා ගෙන යාම
- සංවර්ධන සැලසුම් ක්‍රියාත්මක කිරීම
- යුධ කැරලි කෝලාහල වාර්ගික අර්බුද වැනි ගැටුම් විසඳීම
- මූලික මිනිස් අයිතිවාසිකම් ආරක්ෂා කිරීම සහ ප්‍රවර්ධනය කිරීම

ක්‍රියාකාරකම

දිළිඳුකම තුරන් කිරීම හා සමාජ සුබසාධක සේවා සැපයීම සඳහා රාජ්‍යයක් වශයෙන් ශ්‍රී ලංකාව අනුගමනය කරන ක්‍රියාමාර්ගවලට නිදසුන් දක්වමින් බිත්ති පුවත්පතකට සුදුසු ලිපියක් සකස් කරන්න.

රාජ්‍යයන්ගේ ප්‍රධාන ස්වරූප

ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාව මඟින් මධ්‍යම ආණ්ඩුව හා ප්‍රාදේශීය පාලන ආයතන අතර බලය බෙදා ඇති ආකාරය සැලකිල්ලට ගෙන රාජ්‍යයන් පහත දැක්වෙන අයුරු වර්ග කර ඇත.

- ඒකීය රාජ්‍යය
- සන්ධීය රාජ්‍යය

ඒකීය රාජ්‍යය

එක් මධ්‍යම ආණ්ඩුවක් යටතේ බලය ඒකරාශී වූ රාජ්‍යයන් ඒකීය රාජ්‍යයන් ලෙස හැඳින්විය හැකි ය. ව්‍යවස්ථාදායක, විධායක හා අධිකරණ බලතල ක්‍රියාත්මක කිරීමේ ප්‍රධාන වගකීම හිමි වන්නේ එම මධ්‍යම ආණ්ඩුවටයි.

ඒකීය රාජ්‍යයක ප්‍රාදේශීය පාලන ආයතන විසින් මධ්‍යම ආණ්ඩුව පවරා දෙනු ලබන පරිපාලන බලතල ක්‍රියාත්මක කරනු ලැබේ. (මේ පිළිබඳ සවිස්තරාත්මක තොරතුරු 2 වන පරිච්ඡේදයේ සඳහන් වේ)

සන්ධීය රාජ්‍යය

තල දෙකක ආණ්ඩු ක්‍රියාත්මක වන පාලන ක්‍රම සහිත රාජ්‍ය සන්ධීය රාජ්‍යයක් ලෙස හැඳින්විය හැකි ය. මෙහි දී ව්‍යවස්ථාදායක, විධායක හා අධිකරණ බලතල මධ්‍යම

නොමිලේ බෙදාහැරීම සඳහා ය.

ආණ්ඩුව සහ ප්‍රාදේශීය මට්ටමේ පාලන ඒකක මගින් ක්‍රියාත්මක කරනු ලැබේ. (ඒකීය රාජ්‍ය හා සන්ධි රාජ්‍ය පිළිබඳ සවිස්තරාත්මක තොරතුරු දෙවන පරිච්ඡේදයේ සඳහන් වේ)

ක්‍රියාකාරකම

ඒකීය රාජ්‍යයක හා සන්ධි රාජ්‍යයක ප්‍රධාන ලක්ෂණ වෙන් වෙන් ව වගුගත කරන්න.

ආණ්ඩුව

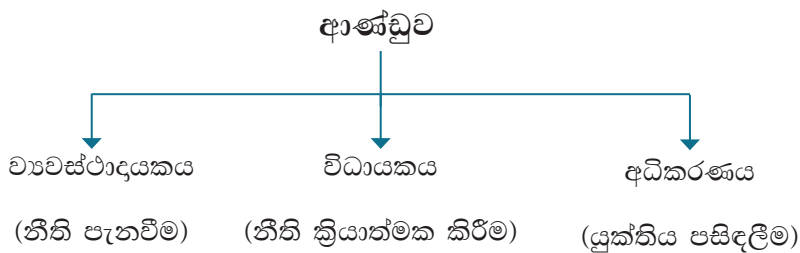
රාජ්‍යයේ කැමැත්ත හා මහජන අපේක්ෂා ප්‍රායෝගික වශයෙන් ක්‍රියාවට නංවන නියෝජිතයා ආණ්ඩුව ලෙස හැඳින්විය හැකි ය. නීතිය හා සාමය ආරක්ෂා කිරීමත්, පුරවැසියන් පොදු අරමුණක් කරා මෙහෙයවීමත් සිදු කරනු ලබන්නේ ආණ්ඩුවයි.

“රාජ්‍යයේ හෝ ජනතාවගේ කැමැත්ත ප්‍රතිපත්තිවලට හැරවීමත්, ඒවා ක්‍රියාවට නැංවීමත් කරනු ලබන නියෝජිතයා ආණ්ඩුව වේ.”

මහාචාර්ය ගානර්

ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී පාලන ක්‍රමයක් යටතේ මැතිවරණ මඟින් ජනතාවගේ බහුතර කැමැත්ත අනුව ආණ්ඩුව තෝරා පත් කර ගනු ලැබේ. මැතිවරණවල දී ප්‍රකාශ වන මහජන මතය අනුව ආණ්ඩුව වරින් වර වෙනස් විය හැකි ය.

ආණ්ඩුව පහත දැක්වෙන ආයතනවලින් සමන්විත වේ.

ක්‍රියාකාරකම

රාජ්‍යය හා ආණ්ඩුව අතර දක්නට ලැබෙන වෙනස්කම් පැහැදිලි කරන්න.

ආණ්ඩුවේ ප්‍රධාන අවයව (organs) හා ඒවායේ ක්‍රියාකාරිත්වය

ඉහත සඳහන් වූ පරිදි ව්‍යවස්ථාදයකය, විධායකය හා අධිකරණය යන ප්‍රධාන ආයතනවලින් ආණ්ඩුව සමන්විත වේ.

ව්‍යවස්ථාදායකය

නිශ්චිත කාල සීමාවක් සඳහා මැතිවරණයක් මඟින් සර්වජන ඡන්ද බලය පදනම් කරගෙන ව්‍යවස්ථාදායක මණ්ඩලයට නියෝජිතයන් තෝරා පත් කර ගැනීම සිදු කරනු ලබයි.

මෙම මණ්ඩලයේ කාර්යයන්

- නීති සම්මත කිරීම
- මුදල් පාලනය
- විධායකය පාලනය කිරීම

1.5 රූපය - ශ්‍රී ලංකා පාර්ලිමේන්තුව

විධායකය

ව්‍යවස්ථාදායකය මඟින් පනවන නීති ක්‍රියාවට නංවන ආයතනය විධායකයයි. මෙම මණ්ඩලයට නියෝජිතයන් පත් කර ගන්නා ආකාරය ආණ්ඩුක්‍රමයේ ස්වරූපය මත තීරණය වේ. පාර්ලිමේන්තු ආණ්ඩුක්‍රමයක විධායකය ලෙස සැලකෙන්නේ අගමැති ප්‍රමුඛ අමාත්‍ය මණ්ඩලයයි. එය තේරී පත්වන්නේ මහ මැතිවරණයක දී ව්‍යවස්ථාදායකයේ බහුතර ආසන සංඛ්‍යාවක් දිනා ගත් දේශපාලන පක්ෂයේ හෝ කණ්ඩායමේ නියෝජිතයන් අතුරෙන් ය.

ජනාධිපති ආණ්ඩුක්‍රමයක ජනාධිපතිවරයා විධායකයේ ප්‍රධානියා වේ. ජනාධිපතිවරයා තෝරා පත් කර ගනු ලබන්නේ වෙන ම මැතිවරණයක් මඟින් ය.

අධිකරණය

ව්‍යවස්ථාදායකය මඟින් පනවන නීති විධායකය මඟින් ක්‍රියාවට නැංවීමේ දී පැන නඟින ගැටලු නිරාකරණය කරනු ලබන්නේ අධිකරණය මඟිනි. යුක්තිය පසිඳීම අධිකරණයෙන් ඉටු වන ප්‍රධාන කාර්යයයි. පුරවැසි අයිතිවාසිකම් සුරැකීම, ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවේ ආරක්ෂකයකු ලෙස කටයුතු කිරීම සම්බන්ධයෙන් අධිකරණය වැදගත් කාර්යභාරයක් ඉටු කරනු ලබයි.

සන්ධිය රාජ්‍යයන්හි මධ්‍යම හා ප්‍රාන්ත ආණ්ඩු අතර ඇතිවන ගැටලු නිරාකරණය කිරීම සිදු කරනු ලබන්නේ ඉහළ අධිකරණ ආයතන මඟිනි.

ඉහළ අධිකරණ සඳහා විනිශ්චයකාරවරුන් තෝරා පත් කර ගැනීමේ විධිවිධාන ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවට ඇතුළත් කර තිබේ.

ක්‍රියාකාරකම

ව්‍යවස්ථාදායකය, විධායකය හා අධිකරණයේ කාර්යභාරය වෙන් වෙන් ව වගුගත කරන්න.

ආණ්ඩුක්‍රමවල ස්වරූප

නූතන රාජ්‍යයන්හි මූලික වශයෙන් ආණ්ඩුක්‍රම දෙකක් දක්නට ලැබේ. එනම්

- පාර්ලිමේන්තු ආණ්ඩුක්‍රමය
- ජනාධිපති ආණ්ඩුක්‍රමය වශයෙනි.

පාර්ලිමේන්තු ආණ්ඩුක්‍රමය

ජනතාව විසින් නිශ්චිත කාල සීමාවක් සඳහා තෝරා පත් කරනු ලබන නියෝජිතයන්ගෙන් සැදුම්ලත් පාර්ලිමේන්තුවකින් ද, පාර්ලිමේන්තුව තුළින් තේරී පත් වූ විධායකයකින් ද, ස්වාධීන අධිකරණයකින් ද සමන්විත ආණ්ඩුක්‍රමයක් පාර්ලිමේන්තු ආණ්ඩුක්‍රමයක් ලෙස හැඳින්වේ.

පාර්ලිමේන්තු ආණ්ඩුක්‍රමයක් තුළ විධායකය තේරී පත්වන්නේ පාර්ලිමේන්තුවට තේරී පත්වන නියෝජිතයන්ගෙන් ය. මේ නිසා විධායකය සෘජු ව ම පාර්ලිමේන්තුවට වගවිය යුතු වේ. මේ අනුව පාර්ලිමේන්තු ආණ්ඩුක්‍රමය වගවීමේ ආණ්ඩුක්‍රමයක් ලෙස ද විස්තර වේ. අගමැති ප්‍රමුඛ අමාත්‍ය මණ්ඩලය තම විධායක කටයුතු පිළිබඳ ව පාර්ලිමේන්තුවට සාමූහික ව වගවීමට බැඳී සිටී. මෙම ක්‍රියාවලියෙන් බැහැර වන ඕනෑ ම අවස්ථාවක දී ආණ්ඩුව පරාජයට පත් කිරීමේ හැකියාව ව්‍යවස්ථාදායක මණ්ඩලය සතු ව පවතී.

පාර්ලිමේන්තු ආණ්ඩුක්‍රමය නාමික විධායකය හා දේශපාලන විධායකය යන අංග දෙකකින් සමන්විත වේ. බ්‍රිතාන්‍යයේ නාමික විධායකය ලෙස සැලකෙන්නේ රජු හෝ රැජිනයි. එය සම්ප්‍රදායක් ලෙස පැවත එන්නකි.

පාර්ලිමේන්තු ආණ්ඩුක්‍රමයක දේශපාලන විධායකය වන්නේ අගමැති ප්‍රමුඛ අමාත්‍ය මණ්ඩලයයි.

පාර්ලිමේන්තු ආණ්ඩුක්‍රමයක ලක්ෂණ

- මෙය නාමික විධායකය හා සත්‍ය විධායකය (දේශපාලන විධායකය) යන අංග දෙකකින් සමන්විත වේ.
- ව්‍යවස්ථාදායකය තුළින් විධායකය තේරී පත් වේ.
- ව්‍යවස්ථාදායකය හා විධායකය අතර සෘජු සම්බන්ධයක් පවතී.
- විධායකය සිය කටයුතු සම්බන්ධයෙන් ව්‍යවස්ථාදායකයට සාමූහික ව වගකීමට බැඳී සිටී.
- විධායකය ඉවත් කිරීමට ව්‍යවස්ථාදායකයට හැකියාව තිබේ.

ක්‍රියාකාරකම

ඔබේ පාසලේ ශිෂ්‍ය පාර්ලිමේන්තුවක් පිහිටුවා නියමිත පරිදි සැසිවාර පවත්වාගෙන යාමට කටයුතු කරන්න. මේ සඳහා විෂයභාර ගුරුතුමා/ගුරුතුමියගේ උපදෙස් හා සහාය ලබා ගන්න.

ජනාධිපති ආණ්ඩුක්‍රමය

ජනාධිපති ආණ්ඩුක්‍රමයක ජනාධිපතිවරයා තෝරා පත් කර ගනු ලබන්නේ ඒ සඳහා පැවැත්වෙන ජනාධිපතිවරණයක් මඟිනි. ඒ අනුව ජනාධිපතිවරයා විධායකයේ ප්‍රධානියා බවට පත් වේ.

ජනාධිපති ආණ්ඩුක්‍රමයේ විශේෂ ලක්ෂණ

- විධායක බලය හසුරුවනු ලබන්නේ ජනාධිපතිවරයා විසින් ය.
- රාජ්‍යයේ නායකයා මෙන් ම ආණ්ඩුවේ නායකයා ද වන්නේ ජනාධිපතිවරයා ය.
- විධායකය, ව්‍යවස්ථාදායකයට වගකීමට සෘජු ව බැඳී නැත.
- ව්‍යවස්ථාදායකය මඟින් සෘජු ව විධායකය පාලනය කිරීමක් සිදු නොවේ.

සියලු විධායක බලතල ජනාධිපති තනතුර වෙත ඒකරාශී කරන ලද ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාව මඟින් යොදන ලද විධි විධාන මඟින් ව්‍යවස්ථාදායකයේ බලපෑමෙන් නිදහස් කරන ලද, ස්වාධීන පැවැත්මක් සහිත, තම දේශපාලන ප්‍රතිපත්ති වෙනුවෙන් ව්‍යවස්ථාදායකයට වග නොකියන ආණ්ඩුක්‍රමය ජනාධිපති ආණ්ඩුක්‍රමය වේ.

මහාචාර්ය ගානර්

ක්‍රියාකාරකම්

- පාර්ලිමේන්තු ආණ්ඩුක්‍රමයක හා ජනාධිපති ආණ්ඩුක්‍රමයක දක්නට ලැබෙන වෙනස්කම් වගුගත කරන්න.
- ශ්‍රී ලංකාවේ 1978 ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාව අනුව ජනාධිපතිවරයා තේරී පත්වන ආකාරය සහ ජනාධිපතිවරයා සතු බලතල කෙටියෙන් පැහැදිලි කරන්න.

පුරවැසියා සතු වගකීම

ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී සමාජයක පුරවැසියාට සිවිල්, දේශපාලන ආර්ථික සාමාජීය හා සංස්කෘතික අයිතිවාසිකම් සමුදයක් භුක්ති විඳීමට අවස්ථාව සැලසී තිබේ. එම අයිතිවාසිකම් භුක්ති විඳින අතර ඒ හා බැඳුණු යුතුකම් සමාජය වෙත ඉටු කිරීම පුරවැසියා සතු වගකීම වේ.

එම යුතුකම්

- නීතිය යුතුකම්
- සඳ්‍වාරාත්මක යුතුකම් ලෙස දෙයාකාරයකට වර්ග කර දැක්වීමට හැකි ය.

රජයට නියමිත බදු ගෙවීම, පවතින නීතියට ගරු කිරීම, ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාව ආරක්ෂා කිරීම, නීතිය හා සාමය ආරක්ෂා කිරීමට සහය වීම නීතිය යුතුකම්වලට නිදසුන් ය. නීතිය යුතුකම් ඉටු නොකිරීම දඬුවම් ලැබීමට හේතු වේ.

වැඩිහිටියන්ට ගරු කිරීම, සමාජ සිරිත් විරිත් පිළිපැදීම සඳ්‍වාරාත්මක යුතුකම්වලට නිදසුන් ය. සඳ්‍වාරාත්මක යුතුකම් ඉටු කිරීමේ විනිශ්චයකරුවා බවට පත් වන්නේ පුද්ගලයාගේ හෘද සාක්ෂියයි.

පුද්ගලයා සෑම අයිතිවාසිකමක් ම භුක්ති විඳිය යුත්තේ පොදු සමාජ අභිවෘද්ධියට හානියක් නොවන අයුරිනි. රැකියාවක් කිරීමට පුද්ගලයාට අයිතියක් තිබේ. රැකියාවට අදාළ සේවාවන් කැපවීමෙන් යුතු ව සමාජ සංවර්ධනයට හේතුවන ලෙස ඉටු කිරීම පුද්ගලයාගේ වගකීම වේ.

පුරවැසි යුතුකම් පිළිබඳ අවබෝධයක් ලබා ගැනීම සඳහා ශ්‍රී ලංකා ප්‍රජාතාන්ත්‍රික සමාජවාදී ජනරජයේ ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවේ (1978) සඳහන් පහත දැක්වෙන කොටස අධ්‍යයනය කරන්න.

28 වන ව්‍යවස්ථාව :- අයිතිවාසිකම් සහ නන්වැදැරුම් නිදහස ක්‍රියාත්මක වීමත්, භුක්ති විඳීමත් යුතුකම් හා බැඳීම් ඉටු කිරීමෙන් වෙන් ව පැවතිය නොහැක්කේ ය. එහෙයින්,

- (අ) ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාව සහ නීතිය ආරක්ෂා කොට අනුගමනය කිරීම ද,
- (ආ) ජාතික අභිවෘද්ධිය වර්ධනය කිරීම හා ජාතික සමගිය පෝෂණය කිරීම ද,

- (අූ) තමන් විසින් තෝරා ගනු ලැබූ රැකියාවෙහි හෘදය සාක්ෂියට එකඟ ව නොපිරිහෙලා වැඩ කිරීම ද,
- (අූ) පොදු දේපළ සුරක්ෂිත කොට ආරක්ෂා කිරීම ද, පොදු දේපළ අයථා පරිදි ප්‍රයෝජනයට ගැනීමට සහ නාස්ති කිරීමට එරෙහි ව ක්‍රියා කිරීම ද,
- (ඉ) සෙසු අයගේ අයිතිවාසිකම් සහ නත්වැදෑරුම් නිදහස ගරු කිරීම ද,
- (ඊ) ස්වභාව ධර්මය සහ ස්වාභාවික සම්පත් රැක ගැනීම ද ශ්‍රී ලංකාවාසී සෑම තැනැත්තෙකුගේ ම යුතුකම වන්නේ ය.

පුරවැසියා කෙරෙහි වන වගකීම

පුරවැසියාගේ වගකීම් මෙන් ම, රාජ්‍යයෙන් පුරවැසියා කෙරෙහි ඉටු විය යුතු වගකීම් සමුදායක් ද වේ. බොහෝ රාජ්‍යයන් ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවලට මෙම රාජ්‍ය ප්‍රතිපත්ති අඩංගු කර තිබේ. එබැවින් ආණ්ඩුව තම පාලන කටයුතු පවත්වා ගෙන යාමේ දී ජන සමාජයට ඉටු විය යුතු වගකීම් මෙමගින් පැහැදිලි කර ඇත.

රාජ්‍යයේ වගකීම්වලට නිදසුන් කිහිපයක් පහත දැක්වේ.

- නීතිය හා සාමය ආරක්ෂා කිරීම
- සමානාත්මතා මූලධර්මය ආරක්ෂා කිරීම
- ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවට අනුව කටයුතු කිරීම
- නීතියේ සාධාරණත්වය සුරක්ෂිත කිරීමට ඉඩ සැලසීම
- රටේ සම්පත් සාධාරණ ව බෙදී යන පරිදි කටයුතු කිරීම
- රාජ්‍ය මුදල් පාලනයේ දී විනිවිදභාවයෙන් යුතු ව කටයුතු කිරීම
- සමාජ සුරක්ෂිතභාවය හා සුබසාධනය ඇති කිරීම
- පරිසරය ආරක්ෂා කොට සුරක්ෂිත කිරීම

ක්‍රියාකාරකම්

- පාසල් ශිෂ්‍යයෙක් වශයෙන් ඔබ භුක්ති විඳින අයිතිවාසිකම් 3ක් සඳහන් කර ඒ වෙනුවෙන් ඔබෙන් ඉටු විය යුතු යුතුකම් ලැයිස්තු ගත කරන්න.
- පවුලේ සාමාජිකයෙක් වශයෙන් ඔබට ලැබෙන අයිතිවාසිකම් හා එම අයිතීන් සමඟ බැඳුණු යුතුකම් වගුගත කරන්න.
- අනාගත පුරවැසියෙකු වශයෙන් ඔබෙන් රටට ඉටු විය යුතු යුතුකම් ලැයිස්තුවක් සකස් කරන්න.

ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී පාලන ක්‍රමයක් සාර්ථක වීමට අවශ්‍ය සාධක

ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී පාලන ක්‍රමයක් සාර්ථකත්වයට බලපාන සාධක රාශියක් වේ. ඉන් කිහිපයක් පහත විස්තර කර ඇත.

නිදහස් හා සාධාරණ මැතිවරණ

නිදහස් හා සාධාරණ මැතිවරණයක පැවතිය යුතු අංග ලක්ෂණ පිළිබඳ ඔබට මීට පෙර “ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී පාලනයක අංග ලක්ෂණ” යටතේ අධ්‍යයනය කිරීමට අවස්ථාව ලැබිණි.

ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී පාලන ක්‍රමය යටතේ පාලකයන් තෝරා ගනු ලබන්නේ සර්වජන ඡන්ද බලය පදනම් කර ගෙන පැවැත්වෙන මැතිවරණ මගින් ය. ඡන්දදයකයාට බලපෑමකින් තොර ව තම දේශපාලන මතය මැතිවරණයක දී ප්‍රකාශ කිරීමට ඉඩ සැලසීම අත්‍යවශ්‍ය වේ. එය නිදහස් මැතිවරණයක මූලික ලක්ෂණයකි.

සාධාරණ මැතිවරණයක් යනුවෙන් අදහස් කරනු ලබන්නේ දූෂණ වංචාවලින් තොර ව මැතිවරණයට මුහුණ දෙන සියලු ම දේශපාලන කණ්ඩායම්වලට සමාන පදනමකින් මැතිවරණ කටයුතුවලට සහභාගි වීමට සුදුසු වාතාවරණය සලසා දීමයි.

මැතිවරණ පැවත්වීම පමණක් ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදයේ පැවැත්මට ප්‍රමාණවත් නොවන අතර, ඒවා නිදහස් හා සාධාරණ මැතිවරණ විය යුතු ය.

නිදහස් හා සාධාරණ මැතිවරණයක් මගින් පාලකයන් බලයට පත් වීම, මහජන සහයෝගය, විශ්වාසය සහ පිළිගැනීම පාලකයන් වෙත හිමි වීමට හේතු වේ. මෙම තත්ත්වය ආණ්ඩුවක සුජාතභාවය ලෙස ද සැලකේ.

නීතියේ ආධිපත්‍යය පැවතීම

පුරවැසියන්ගේ බාහිර වර්ගාව පාලනය කිරීම සඳහා රාජ්‍ය මගින් පනවනු ලබන රීති සමුදාය නීති යනුවෙන් සරල ව හැඳින්වීමට පිළිවන. මෙම නීතිවලට පාලක, පාලිත දෙපක්ෂය ම යටත් වීම, අවනත වීම, ගරු කිරීම කළ යුතු අතර නීති අබිබවා යාම නොකළ යුතු ය. රටක සියල්ලන්ට ම ඉහළින් නීතිය පවතින අතර නීතියේ රැකවරණය සැමට සම ව ලැබිය යුතු ය. ආණ්ඩුවට තම කටයුතු බාධාවකින් තොර ව පවත්වා ගෙන යාමට නීතිය උපකාරී වන අතර, පුරවැසියන් තුළ ආණ්ඩුව කෙරෙහි පවතින විශ්වාසය තහවුරු වීමට ද එය හේතු වේ.

අධිකරණයේ ස්වාධීනත්වය

ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදය ගොඩ නැගීමේ ප්‍රධාන කුලුනක් ලෙස අධිකරණය සැලකෙන අතර, මෙම ආයතනය කිසිදු බලපෑමකින් තොර ව පවත්වා ගෙන යාම ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී පාලනයක සාර්ථකත්වයට අත්‍යවශ්‍ය වේ. පවත්නා නීතියට අනුව අපක්ෂපාති තීන්දු ලබා දීම සඳහා අධිකරණය කිසිවෙකුටත් බලපෑම් කළ නොහැකි ස්වාධීන ආයතනයක් ලෙස පැවතිය යුතු ය.

එවිට රටේ සියලු පුරවැසියන්ට පවත්නා නීතියට අනුව යුක්තිය හා සාධාරණත්වය ඉටු කිරීමට හැකියාව ලැබේ. ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී රාජ්‍යයන්හි ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාව මගින් අධිකරණයේ ස්වාධීනතාව සුරැකීම සඳහා විධිවිධාන සලසනු ලබයි. ස්වාධීන, අපක්ෂපාති අධිකරණයක පැවැත්ම, යුක්තිය හා සාධාරණත්වය අගයන නීතිගරුක සමාජයක් ගොඩනැගීමට මහෝපකාරී වේ.

1.6 රූපය

දේශපාලන අවබෝධයකින් යුතු ජනතාවක් සිටීම

මැතිවරණයක දී මහජනතාවට හිතකර ආණ්ඩුවක් බලයට පත් කර ගැනීම ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී පාලනයක සාර්ථකත්වයට බෙහෙවින් හේතු වේ. මෙම ක්‍රියාවලියේ වැදගත් ම කාර්යභාරය පැවරෙන්නේ ඡන්දදයකයාට ය.

මැතිවරණයට ඉදිරිපත් වන විවිධ දේශපාලන පක්ෂ හා කණ්ඩායම් විසින් තම ප්‍රතිපත්ති ජනතාව වෙත ඉදිරිපත් කරනු ලබයි. එම ප්‍රතිපත්ති ප්‍රකාශන සැලකිල්ලට ගෙන තම මතය නිවැරදි ව ප්‍රකාශ කිරීමට ප්‍රමාණවත් දේශපාලන අවබෝධයක් ඡන්දදයකයන් තුළ පැවතිය යුතු ය.

එමෙන් ම සමාජයේ ආදර්ශවත් චරිත ලෙස කැපී පෙනෙන අපේක්ෂකයන් තෝරා පත් කර ගැනීම කෙරෙහි ද කැපවීමෙන් ජාතිය ගොඩ නැගීම සඳහා කටයුතු කරන උදර නායකයින් තෝරා පත් කර ගැනීමට ද ඡන්දදයකයාගේ අවධානය යොමු විය යුතු ය.

වැරදි ක්‍රියාවන්හි නිරත වන දේශපාලකයන් මැතිවරණයක දී නැවත බලයට පැමිණීම වැළැක්වීමට ද බුද්ධිමත් ඡන්දදයකයාට හැකි වේ. ඒ අනුව රටේ යහපාලනයක් ගොඩනැගීම සඳහා දයකත්වය ලබා දීමට බුද්ධිමත් ඡන්දදයකයාට හැකියාව ලැබේ. රටක බුද්ධිමත්, දේශපාලන අවබෝධයකින් යුතු ජනතාවක් සිටීම සාමකාමී දේශපාලන වාතාවරණයක් ගොඩ නැගීමටත්, වංචා දූෂණ ආදියෙන් තොර සමාජයක පැවැත්මටත් බෙහෙවින් හේතු වේ.

ක්‍රියාකාරකම

- ඡන්දදයකයකු තම ඡන්දය ප්‍රකාශ කිරීම පිළිබඳ තීරණය ගැනීමේ දී අවධානයට යොමු කළ යුතු කරුණු ඇතුළත් ලැයිස්තුවක් සකස් කරන්න.

යහපත් ආර්ථික මට්ටමක් පැවතීම

මූලික මිනිස් අවශ්‍යතා ප්‍රශස්ත මට්ටමින් ඉටු වීම ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදයේ ශක්තිමත් පැවැත්ම කෙරෙහි බලපාන ප්‍රධාන සාධකයකි. ආහාර, ඇඳුම්, නිවාස, අධ්‍යාපනය, සෞඛ්‍ය හා පොදු සේවා ආදිය ප්‍රමාණවත් ව භුක්ති විඳීමට ලැබීම ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී සමාජයක පැවැත්මට ආධාර වේ.

නිදහස, අයිතිවාසිකම්, සමානාත්මතාව වැනි ගුණාංගවල පැවැත්ම රඳා පවතින්නේ ද යහපත් ආර්ථික මට්ටමක් මත ය. මේ නිසා ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී පාලන ක්‍රමය යටතේ බොහෝ විට මෙම අවශ්‍යතා සපුරාලීම සඳහා සමාජ සුබසාධන කටයුතු ද ක්‍රියාත්මක කරනු ලබයි.

නිදහස් හා අපක්ෂපාතී ජනමාධ්‍ය පැවතීම

“ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී පාලනයක අංග ලක්ෂණ” යටතේ ජන මාධ්‍ය මගින් ඉටු වන කාර්යභාරය පිළිබඳ අධ්‍යයනය කිරීමට ඔබට අවස්ථාව ලැබීණි.

තොරතුරු දැන ගැනීමේ අයිතිය ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී සමාජයක අත්‍යවශ්‍ය සාධකයක් බැවින් එය තහවුරු කිරීමේ වගකීම ජනමාධ්‍ය වෙත පැවරේ. එබැවින් ජනතාව වෙත තොරතුරු ඉදිරිපත් කිරීමේ දී ජනමාධ්‍යයන්ට නිදහස් හා අපක්ෂපාතී ව කටයුතු කිරීමේ වාතාවරණයක් පැවතීම ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදයේ සාර්ථකත්වයට හේතු වේ. එමෙන්ම අපක්ෂපාතී ව තොරතුරු සැපයීමටත්, සත්‍ය තොරතුරු වගකීමෙන් යුතු ව සැපයීමත් මාධ්‍ය සතු යුතුකම හා වගකීම වේ. එසේ කටයුතු කිරීමෙන් නිවැරදි ව ජන මතය ගොඩනැගීමට මාධ්‍යයට හැකියාව ලැබේ.

ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී දිවි පැවැත්ම

ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී ගුණාංග ජන සමාජය තුළ ස්ථාපිත වීම ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී පාලනයේ සාර්ථකත්වයට හේතු වේ. ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී පුරවැසියකු සතු විය යුතු වැදගත් ගුණාංග කිහිපයක් පහත දැක්වේ.

- සාකච්ඡා මගින් තීරණවලට එළඹීම
- විරුද්ධ මත ඉවසීම
- බහුතර මතයට ගරු කිරීම

- සහයෝගයෙන් කටයුතු කිරීම
- මානව අයිතිවාසිකම්වලට ගරු කිරීම
- නීතිගරුක වීම
- අයිතිවාසිකම් භුක්ති විඳිමින් යුතුකම් ඉටු කිරීම
- ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදයට බාධා පමුණුවන සාධක හඳුනා ගෙන සංවර්ධනාත්මක විවේචන ඉදිරිපත් කිරීම

මේ අනුව ජන සමාජයේ ප්‍රධාන ආයතන වන පවුල, පාසල, උසස් අධ්‍යාපන ආයතන, රැකියා ස්ථාන ආදී සෑම ආයතනයක ම කටයුතු පවත්වා ගෙන යාමේ දී එම ආයතනවල සාමාජිකයන් ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී ගුණාංග අගය කරමින් කටයුතු කිරීම වැදගත් වේ.

ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී පාලන ක්‍රමයක වැදගත්කම

සමාන අයිතිවාසිකම් හිමි වීම

ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදය පුද්ගලයාගේ නිදහස, අයිතිවාසිකම්, සමානාත්මතාව වැනි මූලික සංකල්ප මත ගොඩනැගුණු පාලන ක්‍රමයකි. ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී පාලන ක්‍රමය තුළ හේද නොසලකා සැමට සමාන ව අයිතිවාසිකම් හිමි වේ. එමෙන් ම කිසිවෙකු වෙනස්කමකට භාජනය නොවේ. එවන් වාතාවරණයක් ගොඩනැගීමට සුදුසු යාන්ත්‍රණයක් ද ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී පාලනය තුළ ස්ථාපිත කිරීමට විධිවිධාන සලසා තිබේ. එයට එක් නිදසුනක් ලෙස ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී පාලන ක්‍රමයක් පවතින රටවල ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යස්ථාවක් පැවතීමත් ඊට අනුව කටයුතු කිරීමත් දක්විය හැකි ය.

සමාන අයිතිවාසිකම් හිමි වීම සමාජ ඒකාබද්ධතාව ගොඩනැගීමටත්, සමාජ ගැටුම් අවම වීමටත්, පුද්ගල සංවර්ධනය ඇති කිරීමටත් මූලික වශයෙන් හේතු වේ. මේ අනුව සමාන අයිතිවාසිකම් භුක්ති විඳීමට අවස්ථාව සලසා දීම පොදුවේ සමස්ත සමාජයේ ම සංවර්ධනයට දයක වේ.

පුද්ගල හැකියා සහ දක්ෂතා සංවර්ධනයට ඉඩ ප්‍රස්තා ලැබීම

ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී පාලනයක් පවතින රටක පුරවැසියන්ට තම හැකියා සහ දක්ෂතා උපරිම මට්ටමට සංවර්ධනය කර ගැනීමට ඉඩ ප්‍රස්තා සපයනු ලබයි. පුද්ගලයකුට තම බුද්ධිමය හැකියා මෙන් ම විවිධ කුසලතා සංවර්ධනය කර ගැනීමට ද ඉඩ සැලසේ. මේ සම්බන්ධයෙන් සීමා හෝ බාධා පැනවීමක් කිසිවිටෙකත් සිදු නොවේ.

අධ්‍යාපනය, වෘත්තීය පුහුණුව සඳහා අවස්ථා ලබා දීම මෙන් ම පුද්ගලයන් සතු විශේෂ හැකියා හඳුනාගෙන ඒවා සංවර්ධනය කර ගැනීමට ද අවස්ථාව සලසා දෙනු ලබයි.

නිදහස හා අයිතිවාසිකම්, සමානාත්මතාව පදනම් කර ගනිමින් භුක්ති විඳීමට අවස්ථාව ලැබීම පුද්ගල හැකියා සහ දක්ෂතා සංවර්ධනයට විශාල පිටිවහලක් වේ.

පුරවැසියන්ට පාලනයට සහභාගි වීමට අවස්ථාව උදා වීම

ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී පාලනයක විශේෂ ලක්ෂණය වන්නේ ජනතාවට පාලනයට සහභාගි වීමට ඇති දේශපාලන අයිතියයි. සෘජු ව ම පාලනයට සහභාගි වීමට නොහැකි බැවින් නියෝජිතයන් මගින් පාලනයට සහභාගි වීමට අවස්ථාව ලැබේ. ඒ අනුව සර්වජන ඡන්ද බලය මගින් පාලකයන් තෝරා පත් කර ගනු ලබන්නේ ඡන්ද දයකයන් විසින් ය. මැතිවරණ ක්‍රියාකාරකම්වලට සහභාගි වීමට පුරවැසියන්ට අවස්ථාව ලැබේ. මැතිවරණයක දී ඡන්ද අපේක්ෂකයකු ලෙස ඉදිරිපත් වීමට හැකි ය. එමෙන් ම මැතිවරණයක දී බලයට පත් වන ආණ්ඩුවේ ක්‍රියාකාරිත්වය පිළිබඳ විමසිලිමත් ව සිටිමින් ඒ පිළිබඳ තම අදහස් දැක්වීමට ද පුරවැසියන්ට අයිතිය තිබේ.

මානව සංවර්ධනයට ප්‍රමුඛතාව හිමි වීම

ආහාර, නිවාස, අධ්‍යාපනය, සෞඛ්‍යය, රැකියා සහ වෙනත් පොදු පහසුකම් ආදිය මානව සංවර්ධනයට බලපාන සාධකවලට නිදසුන් ලෙස දැක්විය හැකි ය. ජනතාවගේ ජීවන තත්ත්වයේ ගුණාත්මක සංවර්ධනයක් ඇති කිරීමට මෙම සාධක හේතු වේ.

ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදය ක්‍රියාත්මක වීමේ දී විවිධ දේශපාලන පක්ෂ බලය ලබා ගැනීමේ තරගයක යෙදී සිටී. බලය ලබා ගැනීමේ තරගයේ දී මහජනතාව වෙත ඉදිරිපත් කෙරෙන ප්‍රතිපත්ති ප්‍රකාශනවල ප්‍රමුඛතාව බොහෝ විට ලැබෙන්නේ මහජන සුබසාධනයට අදාළ ප්‍රතිපත්තිවලට ය.

එමෙන් ම මෙම පහසුකම් සැපයීම කෙරෙහි විශේෂ අවධානයක් යොමු කරමින් කටයුතු කිරීම ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී පාලනයක දක්නට ලැබෙන විශේෂ ලක්ෂණයකි. ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදයේ වර්ධනයත් සමඟ රාජ්‍ය සුබසාධන ආයතනයක් බවට පරිවර්තනය වීම 20 වන සියවසේ මුල් දශක කිහිපය තුළ ආරම්භ විය.

මේ අනුව ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී පාලනයක් පවතින රටවල අධ්‍යාපනය, සෞඛ්‍ය වැනි සේවා නොමිලයේ සපයන අවස්ථා ද ඇත. ශ්‍රී ලංකාව ඊට නිදසුනක් ලෙස දැක්විය හැකි ය.

සාමකාමී සමාජයක් ගොඩනැගීමට පදනම වැටීම

වත්මන් බොහෝ ජන සමාජ බහු සංස්කෘතික ජන සමාජ වේ. ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී පාලනයක පුරවැසියෝ සියලු දෙනා ම පාලනයේ කොටස්කරුවෝ වෙති. එමෙන් ම

ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී පාලනයක් තුළ ක්‍රියාත්මක වන පහත දැක්වෙන ලක්ෂණ සාමකාමී ජන සමාජයක් ගොඩ නැගීමට හේතු වේ.

- නීතියේ ආධිපත්‍යය පැවතීම
- අධිකරණයේ ස්වාධීනත්වය
- නිදහස, සමානාත්මතාව හා සමාන අයිතිවාසිකම් හිමි වීම.
- බහුතර මතයට අනුව කටයුතු කිරීම
- සුළුතරයේ අදහස් ගරු කිරීම
- සාකච්ඡා මගින් තීරණවලට එළඹීම
- පුරවැසියන්ට තම අදහස් සාමකාමී ව ප්‍රකාශ කිරීමට අවස්ථාව ලැබීම

සමාජ සුබසාධනය

ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී පාලන ක්‍රමයේ වර්ධනයත් සමඟ රාජ්‍යය සුබසාධන ආයතනයක් බවට පරිවර්තනය වීම 20 වන සියවසේ මුල් දශක කිහිපයේ සිට ආරම්භ විය. එහි ප්‍රතිඵලයක් වශයෙන් පුරවැසියන්ගේ ජීවන තත්ත්වයේ ගුණාත්මකභාවයට දයක වන සමාජ සුබසාධන කටයුතු කෙරෙහි විශේෂ අවධානය යොමු කරමින් කටයුතු කිරීම ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී පාලනයක වැදගත් ලක්ෂණයක් බවට පත් වී තිබේ.

1.7 රූපය

අධ්‍යාපනය, සෞඛ්‍ය, නිවාස, ප්‍රවාහනය, සමාජ ආරක්ෂණ ක්‍රම, දිළිඳු සහන වැඩසටහන්, වැඩිහිටියන් සඳහා රැකවරණ වැඩසටහන් ආදිය ආණ්ඩුවේ මැදිහත් වීමෙන් පවත්වාගෙන යාම ඊට නිදසුන් ලෙස දැක්වීමට හැකි ය.

ක්‍රියාකාරකම

- ශ්‍රී ලාංකික පුරවැසියන්ට පහත සඳහන් අයිතීන් හිමි වන අවස්ථාවන්ට නිදසුන් දක්වමින් පහත වගුව සම්පූර්ණ කරන්න.

අයිතීන්	හිමි වන අවස්ථාවන්ට නිදසුන්
1. සමාන අයිතිවාසිකම් හිමි වීම	උදා:- නීතිය ඉදිරියේ සමානත්වය (1) ----- (2) -----
2. පුද්ගල හැකියා සහ දක්ෂතා වර්ධනය	(1) ----- (2) -----
3. පාලනයට සහභාගි වීම	(1) ----- (2) -----

පාසල් ශිෂ්‍යයකු ශිෂ්‍යාවක ලෙස හා පවුලේ සාමාජිකයෙකු ලෙස පහත වගුවේ I තීරුවේ දක්වෙන ගුණාංග ප්‍රගුණ කර ගැනීමට ඔබට ලැබෙන අවස්ථා II හා III තීරුවලට අදාළ ව සටහන් කරන්න.

I තීරුව (ගුණාංගය)	II තීරුව (පාසල් ශිෂ්‍යයකු ශිෂ්‍යාවක ලෙස)	III තීරුව (පවුලේ සාමාජිකයකු ලෙස)
1. සහයෝගයෙන් කටයුතු කිරීම		
2. අන්‍ය අදහස් ගරු කිරීම		
3. නීති ගරුක වීම		
4. සාකච්ඡා මඟින් තීරණවලට එළඹීම		